

Robotmelken en weidegang

# ‘Na 2 jaar hebben we het op de rit’

Robotmelken in combinatie met weidegang: het kan absoluut, maar je moet niet te snel het bijltje erbij neergooien. Dat is de ervaring van de familie Ten Hove in Oosterwolde (GD). Zij doen het nu voor het tweede seizoen. „Het duurt zeker twee jaar voordat je alles goed op de rit hebt.“



De boerderij van Joke (48) en Wim (56) ten Hove ligt aan de Zomerdijk nabij Elburg, tegen het Drontermeer aan. Hier boerden ze lange tijd met 80 koeien, die werden gemolken in een 2x6 zij-aan-zij melkstal. Met een mooi blok van 43 hectare grasland om de boerderij heen was weidegang voor hen een vanzelfsprekendheid. Een koe hoort te grazen, vinden de Gelderse veehouders.

## Schouderblessure

Een jaar of acht geleden liep Wim een lelijke schouderblessure op. Hij struikelde over de draad van de slijptol en bij de val scheurde een van de spieren van zijn linkerschouder af. Dat is achteraf nooit helemaal goed genezen. „Melken ging op zich nog wel, maar ik mis gewoon een stuk kracht en macht in mijn linkerarm“, vertelt hij.

Wim en Joke deden het werk altijd samen. In 2009 begon Joke daarnaast met de bed & breakfast-accommodatie De Zwanebloem, waar ze steeds drukker mee werd. Dan moet je gaan nadenken over hoe je in de toekomst

verder zou willen. Maar het echtpaar wilde eerst afwachten of, en hoe, de opvolging zich zou uitkristalliseren.

Het gezin Ten Hove telt vijf kinderen. Oudste zoon Wilco (1989) ging na het Groenhorst College in Barneveld werken bij een landbouwmechanisatiebedrijf. Later ging hij als bedrijfsverzorger aan de slag bij AB Oost. Op zijn 21ste besloot hij toch thuis verder te willen. Op 1 januari 2012 trad de beoogd opvolger officieel toe tot de VOF Ten Hove. Dat was ook het moment dat ze concrete plannen konden gaan maken. Om in de toekomst met twee gezinnen een inkomen te kunnen verdienen, wilden ze een flinke stap zetten, van 80 naar 160 melkkoeien.

## Robotmelken

Omdat Joke zag dat het melken fysiek steeds zwaarder werd voor Wim, stuurde zij aan op robotmelken. Wilco, met enige jaren ervaring als bedrijfsverzorger op zak, had zijn twijfels. „Als de robot niet functioneert, ben je er de hele dag mee aan de gang.“ Een grote

carroussel leek hem wel mooi; vooral vanwege de afgebakende melktijden. Maar Wilco is ruim 2 meter lang; dat maakt samen melken met vader of moeder lastig. Uiteindelijk gaf de arbeidsverlichting de doorslag. Dat het robotmelken gecombineerd moest worden met weidegang, stond voor Wim als een paal boven water. „Een koe is een graasdier, die hoort in het gras. We moeten als melkveehouders niet de kant op van de intensieve veehouderij“, meent hij. Ze wilden een melkrobot met uitgebreide selectiemogelijkheden, en geen losse weideselectiepoort achter in de stal. Zo kwamen ze uit bij de Mlone van GEA. „Er zijn maar weinig systemen die simpel separeren achter de robot; dit was precies wat wij wilden.“

## Maatlat-stal

In 2012 werd de nieuwe stal gebouwd, naast de oude. Het werd een emissiearme Maatlat-stal, die toen vergunningstechnisch nog net met een roostervloer mocht worden gebouwd, mits dat werd gecombineerd met



Haaks op de enige voergang staat een separatiehekje (halverwege het meest linkse looppad), zodat Ten Hove in de winter de hoogproductieve koeien apart kan voeren van de laagproductieven. In de weideperiode is het vrijwel ondoenlijk om beide groepen uit elkaar te houden.



Direct achter de melkrobot kunnen de koeien de wei in. Met behulp van landhekken kunnen vader en zoon Ten Hove bepalen naar welke wei de koeien eerst gaan (A- en B-weidesysteem).



#### Video

Op de open dag ter ere van de nieuwe stal in december 2012 is een video gemaakt van het bedrijf van de familie Ten Hove. De video is te bekijken op [www.melkvee.nl](http://www.melkvee.nl) in het dossier Melkvee Magazine.

weidegang, dakisolatie en computergestuurde klimaatgordijnen. In combinatie met drie melkrobots was dat geen geringe investering. „Een hele stap, en best spannend als je het alleen met melken moet verdienen”, erkent Wim.

Omdat de bouwerij plaatsvond op de plek waar de koeien anders naar buiten gingen, bleven die dat jaar op stal. De oude stal kwam behoorlijk vol te zitten, omdat ze alles aanhielden. Maar de bouw vlotte goed en eind oktober konden ze in de nieuwe stal van start met 110 koeien. De drie GEA Mlone-robots kwamen achter elkaar te staan, rechts aan de lange zijde van de stal. Er is nog ruimte voor een vierde.

### Ruwe roosters

In het begin hadden ze best wat opstartproblemen, vertellen ze. Niet zozeer met de robots, dat liep al vrij snel prima. „Maar de roosters in de nieuwe stal waren nog heel ruw, waardoor de klauwen hard sleten. Zeker bij de draaiingen bij de robot.”

Achteraf had daar misschien rubber op moeten, bekennen Wim en Wilco. En hadden ze wellicht wat langer de tijd moeten nemen om zich te verdiepen in de keuze van de roosters, maar de vergunningverlening verliep zó vlot dat ze in een snel tempo allerlei beslissingen moesten nemen. Zodra de koeien in het voorjaar van 2013 weer naar buiten konden, namen de klauwproblemen echter zienderogen af. Maar nu moesten ze het beweidingssysteem zien in te richten op robotmelken.

### A- en B-systeem

De robotmelkers maken in principe gebruik van een A- en een B-weide. Achter de robot, op de plek waar de koeien de stal uitkomen, kunnen ze door middel van het omzetten van een paar hekken bepalen naar welk perceel de koeien mogen gaan. 's Morgens om 04.00 uur kunnen de gemolken koeien naar buiten. Om ongeveer 11.00 uur zetten ze het buitenhek om richting het andere kavelpad, en kunnen ze naar een verse weide. Dit om de

loop op de robot te stimuleren.

„Rond 15.00 uur kun je dan precies zien welke koeien nog in het A-perceel lopen; die zijn nog niet weer door de robot geweest en kun je eventueel ophalen.” Het vergde wel enig gepuzzel om het weidehek zó te construeren dat terugkerende koeien verplicht door de robot moesten en niet in een keer door konden lopen van de ene naar de andere weide, vertellen ze.

### Stripgrazen

Het eerste seizoen begonnen ze met rantsoenbeweiding: elke dag de draad een stukje verder naar achteren om de koeien vers gras te bieden. Maar dat beviel niet, vertelt Wim. „Onze percelen zijn wel 500 tot 700 meter lang. Als we aan het einde van het perceel de draad verzetten, zagen we dat een deel van de koeien toch vooraan bleef hangen en daar opnieuw begon te grazen.” Dit weideseizoen zijn ze gestart met stripgrazen, dus een draad voor de koeien en een draad erachter. En dan niet over de ►



De oude stal is nu in gebruik voor het jongvee: 60 dieren jonger dan een jaar en 60 ouder dan een jaar.



Eén robotarm bedient de drie boxen. Het aansluiten verloopt doorgaans prima. Wel wil Ten Hove nog gaan selecteren op de lengte van de achterste spenen. „In de zij-aan-zij melkstal wilden we namelijk juist korte achterspenen, terwijl je ze voor de robot het liefst gelijk hebt.”

breedte van de percelen, maar over de lengte. Zo krijgen de koeien dagelijks een lange, smalle strook vers gras, waar ze zich goed over verdelen. „Nu weiden ze het veel mooier af, het is net een gazon”, aldus Wilco.

### Clou

De clou is dat je steeds moet zorgen dat je een mooi weilte voor de koeien beschikbaar hebt, zegt hij. „Maaien, weiden, maaien, weiden. Dat werkt het mooist.” Dat betekent ook dat ze om de week à tien dagen wel een perceeltje maaien en inkuilen. Het belangrijkste bij robotmelken en weidegang is namelijk dat je moet beschikken over veel verschillende knoppen waaraan je kunt draaien, zegt Wim. „Je moet kunnen sturen met percelen, met het grasaanbod, met maaien en weiden, en met het voeraanbod op stal. Staat er veel gras, dan maak je de stroken iets breder. Is het regenachtig weer, dan zul je binnen meer moeten voeren. En bij mooi weer iets minder, omdat je ze gretig wilt houden voor de wei.”

### Weidekoeien opfokken

Op de dag van het interview is het uitermate slecht weideweer; het regent pijpenstelen. Toch lopen veel koeien onverstoorbaar te grazen. „Met dit systeem krijg je wel goed door welke koeien echte weidekoeien

zijn”, zegt Wim. Voor een deel is dat ook een kwestie van opfok, erkennen ze: om weidekoeien te krijgen, moeten ze het als jongvee al leren. Daar willen ze nu nog meer aandacht aan geven, zegt Wilco. De pinken weiden ze op een perceel van 6 hectare op afstand. „Het jongvee gaat nu rond de inseminatieleeftijd naar binnen, maar we willen gaan proberen om vaarzen die een maand of drie, vier voor het afkalven zitten, ook weer naar buiten te doen.” Ook de ‘routing’ naar en van de stal passen ze nog aan. Momenteel wordt het kavelpad verlegd zodat de koeien minder ver hoeven te lopen. Het A-B-systeem is daarmee tijdelijk buiten gebruik. Wim: „Weiden combineren met robotmelken moet je wel echt willen. Gooi niet na twee maanden proberen al het bijltje erbij neer. Als wij straks het kavelpad klaar hebben, zijn we twee jaar bezig geweest om alles voor elkaar te maken.”

### Arbeidsintensief

Niettemin klinkt het allemaal behoorlijk arbeidsintensief: vaak maaien en inkuilen, dagelijks de draden verrollen, hekken omzetten en opletten of alle koeien wel naar de robot komen. Is dat allemaal de moeite waard? „Het kost wel tijd, maar niet veel meer dan bij gangbare beweidingssystemen”, meent Wilco. „En wij lopen er met zijn tweeën, dat scheelt.”

„Bovendien is dat mozaïekbeheer ook gunstig voor de weidevogels en andere kleine dieren”, vult natuurliefhebber Wim aan. Vader en zoon moeten ook dagelijks het land in om op een of twee percelen de spinrollen te verzetten. Het rantsoenweiden kost daarmee tien tot vijftien minuten arbeid per perceel. Maar het voordeel is dat je elke dag twee keer door je land loopt en dus elke dag een goed beeld hebt van de grashoogte, vindt Wim. „Wij hoeven geen aparte Farm Walk meer te doen”, lacht hij.

### ‘Niet alles economie’

„Economisch gezien denk ik dat de opstallers misschien wel gelijk hebben, maar weidegang hoort er voor mij gewoon bij”, aldus de veehouder. „Alles binnen houden is een verarming voor de melkveehouderij. Het is niet alleen maar economie.” „Nou”, reageert zijn zoon, „als je het écht goed gaat doorrekenen, weet ik nog niet of je met opstallen beter af bent. Onze koeien weiden acht tot tien uur per dag, maal minimaal 120 dagen. Reken maar eens uit wat ze dan aan mest wegbrengen en aan gras ophalen. Het scheelt ook ammoniakemissie. En onze dierenartskosten zijn heel laag, klauwproblemen hebben we nauwelijks meer.” De weidepremie van een halve cent per liter is eigenlijk te weinig, gezien de kosten en



## Bedrijfsgegevens

Wim (56) en Joke (48) ten Hove boeren in Oosterwolde (GD) samen met hun zoon Wilco (25) en zijn echtgenote Monique (23). In 2012 bouwden ze een nieuwe 0+4-rijige stal voor 160 koeien. Momenteel melken ze er 125, met behulp van een GEA Mlone-melkrobot met drie boxen. Doel is om geleidelijk door te groeien naar 160 koeien. Ten Hove wil de koeien blijven weiden en als weidegang met dat aantal op drie

melkrobots toch lastig blijkt, kan er altijd nog een vierde robot bij. In het weideseizoen realiseren de koeien gemiddeld 2,5 melkingen per dag. De gemiddelde jaarproductie zit op ruim 8.000 kilo melk per koe, met 4,38 procent vet en 3,49 procent eiwit. Het quotum bedraagt 780.000 kilo en zal flink worden overschreden. Ten Hove laat zich in de fokkerij begeleiden door Wiecker Vlieg van Vekis



Achter de GEA-robots is de vloer verdiept, zodat je op werkhooft voor de uier staat als er een koe moet worden behandeld. „Ideaal”, vinden vader en zoon.



De drie Mlone-robots staan achter elkaar langs de zijmuur van de stal opgesteld. Vooraan kan er eventueel nog een vierde bij.

de moeite die moeten worden gedaan voor het weiden, vindt de familie. „Hier haal je veehouders niet mee over de streep om te gaan weiden.”

## Melkproductie

De koeien van de VOF Ten Hove produceerden voorheen zo'n 8.000 à 8.500 liter per koe per jaar. Door de overbevolkte omstandigheden in de oude stal en de ellende met de klauwen in de nieuwe stal liep de productie echter een aardige deuk op. Inmiddels gaat het weer de goede kant op. Momenteel realiseren ze zo'n 2,5 melkingen per koe; gemiddeld 26 liter per koe per dag. Daarmee zitten ze nu op ruim 8.000 kilo melk per koe, met 4,38 procent vet en 3,49 procent eiwit.

Vorig jaar werd het quotum van 780.000 kilo met ruim een ton overschreden en Ten Hove verwacht dat ze er dit jaar weer flink overheen zullen gaan. Wilco: „Terwijl er vraag zat is naar melk, word je er toch voor beboet; dat vind ik niet kloppen.” De melk wordt geleverd aan Leerdammer.

## Efficiënte stal

De nieuwe stal is efficiënt gebouwd, een 0+4-rijige stal met 125 vreetplekken voor 160 koeien. De familie Ten Hove wil graag vermelden dat ze hierbij uitstekend zijn geadviseerd door Schipper Farm Tech uit Putten.

Met één voergang is het supermakkelijk voeren. Netto zijn er 120 vreetplekken, omdat een deel in gebruik is voor de separatuurruimte. In een ruim strohok kunnen meerdere koeien tegelijk afkalven in het zicht van de koppel.

Het rantsoen is redelijk eenvoudig: graskuil van eigen bodem, aangevuld met aangekochte maïs en perspulp. Eigen maïs verbouwen is op de oude zeelei eigenlijk geen optie, aldus de veehouders. Het doel is om via beweiding 4 kilo droge stof per dag in de koeien te krijgen. „Als je zorgt voor mooi gras, lukt dat wel.” In de winterperiode voeren ze voor het voerhek twee rantsoenen, een voor de hoogproductieve en een voor de laagproductieve groep. Haaks op het voerhek staat daarvoor een selectiepoortje dat de hoogproductieve koeien toegang biedt tot het rijkere rantsoen. In de weideperiode is het echter niet te doen om die twee groepen uit elkaar te houden en apart voer aan te bieden, aldus de veehouders. Per 100 kilo melk krijgt het melkvee ongeveer 24 kilo krachtvoer.

## Geen halsband

Wat opvalt bij de koeien die door het voerhek staan te vreten, is dat ze geen halsband om hebben. De koe-identificatie is geïntegreerd in het Nedap-tochtdetectiesysteem om de poot. Achter de robot lopen identificatiestrips over de grond, die de selectiepoort aansturen. Ten

Hove is ook blij met de stappentellers. „Als je op de robot melkt, is een korte tussenkalf tijd nog belangrijker”, meent Wim. „Tijdens de bouwrij was die aardig opgelopen, maar nu komt het weer rond de 400 dagen.”

De boxen in de nieuwe stal zijn voorzien van dikke rubberen Wing-Flex-matrassen die elke twee, drie weken worden bijgestrooid met zaagsel. „We hebben wel gedacht over diepstrooiselboxen met gescheiden mest, maar toen wij deze stal gingen bouwen, was daar nog niet zo veel over bekend. Wij twijfelden of dat geen gezondheidsrisico's met zich mee zou brengen”, zegt Wim. Inmiddels blijkt dat in de praktijk reuze mee te vallen.

## Ruime capaciteit

Het aantal melkkoeien zit nu op 125, dus de capaciteit op de drie robots is nog heel ruim. De familie Ten Hove wil geleidelijk aan groeien, met een procent of 10 per jaar, afhankelijk van de melkprijsontwikkeling. Maar ook als de stal over een paar jaar vol zit, moet het met 160 koeien op drie robots goed te doen zijn. Voor Wilco, die sinds maart vorig jaar getrouwd is met Monique (23), betekent het dat zij hier ook in de toekomst nog een mooie tijd mee vooruit moeten kunnen. Mochten ze nog flinke stappen maken, dan kan de rechtopstaande melktank buiten de stal eenvoudig worden vervangen door een grotere. ■

Genetics, met als doel boerenkoeien die gemakkelijk produceren.

Om het bedrijf ligt een huiskavel van 43 hectare grond (oude zeelei) plus 6 hectare op afstand. Daarop wordt alleen gras verbouwd. Op stal krijgen de koeien een gemengd rantsoen van graskuil, maïs (aangekocht) en perspulp. Krachtvoer wordt in de melkrobots en via een krachtvoerautomat elders in de stal verstrekt.

